Тема: Безпека і статева культура.

Вивчення нового матеріалу

Якими є компоненти й значення статевої культури?

Статева культура - це сукупність знань, умінь, навичок, цінностей, норм поведінки, що визначають формування статі та визначають взаємовідносини між індивідами чоловічої та жіночої статей (іл. 43). Найважливішими проявами статевої культури є: стать, статева диференціація, статеві ролі, гендерна ідентифікація, сексуальна орієнтація, еротика, інтимна насолода, біологічна репродукція.

Це одна із найважливіших складових загальної людської культури та здорового способу життя, від якої залежать сексуальне та репродуктивне здоров'я, безпека життя, продовження роду Homo sapiens. Формується статева освіченість на рівні суспільства, соціальних груп та особистості. Основними чинниками її формування є Інтернет і телебачення, друзі й ровесники, сім'я, освітні заклади й викладачі, спеціальна література. Статева культура залежить від взаємодії біологічних, психологічних, соціологічних, економічних, етичних, правових, історичних, релігійних, політичних чинників і є важливим компонентом життя людини.

Іл. 43. Гендерні символи чоловічої та жіночої статей

Найважливішими структурними компонентами статевої культури суспільства є: соціальні інститути (наприклад, шлюбу, родини), течії мистецтва (наприклад, еротичне мистецтво, жанр ню), права, нормативні вимоги й заборони (наприклад, репродуктивні права, заборона споріднених шлюбів), традиції й звичаї (наприклад, шлюбні обряди, обряд ініціації), культурні знаки, символи й словесні позначення (наприклад, трикутник вершиною вниз чи вверх, інь та янь, хрест й коло) та ін. У статевій культурі особистості виокремлюють пізнавальний, практично дійовий та ціннісно-емоційний компоненти.

Таблиця 1. СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ СТАТЕВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇХ СКЛАДНИКИ

Компонент	Складники
Пізнавальний	Наукові достовірні знання про анатомію й фізіологію статевої системи, статеве розмноження (запліднення, розвиток зародка, пологи), статеві відносини, сексуальність, біологічні особливості жіночої й чоловічої статей, контрацепція, планування сім'ї та ін.
Практично-дійовий	Уміння й навички особистої гігієни статевих органів, спілкування з протилежною статтю, відмінності між еротикою та порнографією, між сексуальністю та репродукцією, критичне осмислення реальних ситуацій, чітке формулювання своєї позиції, самовдосконалення, прийняття рішень й особиста відповідальність та ін.
Ціннісно-емоційний	Ціннісні орієнтації (ставлення) та установки, а також переконання, вищі емоції та почуття, якими є: моральні (самоповага й повага до протилежної статі, ставлення до обов'язків), інтелектуальні (пізнавальні інтереси, уподобання, новий досвід), естетичні (почуття краси тіла, стосунків, сімейна гармонія обов'язків), практичні (сексуальне задоволення чи незадоволення від статевої ролі)

Статева культура є важливою складовою здорового способу життя, необхідною передумовою формування сексуального й репродуктивного здоров'я; забезпечує зв'язок поколінь і розвиток людського суспільства, упорядковує й адаптує життя людей до соціальних умов мешкання, захищає від різних захворювань та ін. Значення статевої культури в житті людини виражається через її функції: інформативну, розвивальну, виховну, етичну (нормативну), адаптивну, функцію безпеки життя та ін.

Отже, статева культура є багатогранною й важливою складовою людського буття.

У чому полягає небезпека погіршення стану сексуального та репродуктивного здоров'я в Україні?

Репродуктивне здоров'я - стан повного фізичного, розумового і соціального благополуччя, що характеризує здатність людей до відтворення собі подібних. Цей стан передбачає також можливість сексуальних відносин без загрози захворювань, гарантію безпеки вагітності, пологів, виживання і здоров'я дитини,

благополуччя матері, можливість планування наступних вагітностей і попередження небажаної вагітності. Турбота про збереження репродуктивного здоров'я - це також і сексуальне здоров'я, метою якого є поліпшення статевого життя та міжособистісних статевих відносин, а не тільки консультації та лікування, пов'язані з репродукцією та інфекціями.

Загальними чинниками, що негативно впливають на стан репродуктивного й статевого здоров'я населення України та показники народжуваності, є: кризове соціально-економічне становище, військово-політична нестабільність, демографічне неблагополуччя, падіння рівня життя, зростаючі стресові навантаження, недостатня соціальна і правова захищеність у сфері праці, погіршення якості харчування, зростання загальної захворюваності населення. До чинників, що вплинули на погіршення статевої культури в країні, належать недостатня увага до ролі інституту родини і втрата історичних українських сімейних традицій.

Нині основними проблемами щодо репродуктивного й сексуального здоров'я в Україні, зокрема, є: висока материнська смертність і смертність немовлят, високий рівень абортів, переривання й ускладнення вагітності та пологів, підліткова вагітність, жіноче та чоловіче безпліддя, поширення інфекцій, що передаються статевим шляхом (ІПСШ), онкологічна захворюваність органів статевої системи.

Отже, в Україні виникла ситуація, що створює небезпеку для відтворення населення й загрозу для розвитку суспільства.

Які основні шляхи й способи підвищення рівня статевої культури?

Визнаючи стратегічне значення репродуктивного здоров'я для забезпечення сталого розвитку суспільства, Україна як держава-член Організації Об'єднаних Націй, у 2015 р. схвалила План сталого розвитку на 2016-2030 роки та пов'язані з ним Цілі сталого розвитку. Оптимальним шляхом розв'язування проблем репродуктивного та статевого здоров'я є розробка та реалізація Загальнодержавної програми «Репродуктивне та статеве здоров'я нації на період до 2021 року». Метою програми є збереження репродуктивного та статевого здоров'я з дотриманням репродуктивних прав для досягнення благополуччя кожної людини, відтворення населення і сталого розвитку України.

Для реалізації цієї мети й підвищення рівня статевої культури суспільства необхідні:

• рівний доступ населення до науково достовірної інформації та статевої просвіти;

• пропаганда здорового способу життя, відповідального батьківства, культури сімейних цінностей, створення сім'ї, планування народження здорової дитини; ефективним може стати впровадження т. зв. ABC-стратегії (Abstinence - утримання, тобто свідомий початок статевого життя в старшому віці, Be faithful - вірність у стосунках, а Condoms - використання презервативів), що поширюється в суспільстві;

• ефективне статеве виховання дітей, підлітків та молоді з питань профілактики ІПСШ/ВІЛ, запобігання підлітковій вагітності, попередження насильства; статеве виховання представників таких вразливих груп, як люди з інвалідністю, ВІЛ-інфіковані, особи, що перебувають у складних життєвих обставинах;

• удосконалення правової бази у сфері репродуктивного та статевого здоров'я;

• організація медико-соціальних послуг для підлітків та молоді в «Клініках, дружніх до молоді» на принципах добровільності, доброзичливості, доступності, конфіденційності, анонімності та неосудливого ставлення до відвідувача;

• доступність контрацепції для зниження рівня абортів, запобігання ІПСШ/ВІЛ;

• забезпечення умов для проведення безпечного переривання вагітності;

• організація скринінгових програм з профілактики та ранньої діагностики онкологічної патології репродуктивних органів у жінок та чоловіків;

• поліпшення матеріально-технічного та кадрового забезпечення закладів репродуктивного й статевого здоров'я;

• надання послуг з планування сім'ї, репродуктивного та статевого здоров'я зважаючи на гендерну рівність.

Отже, підвищення рівня статевої культури та збереження репродуктивного й статевого здоров'я стає національним пріоритетом для відтворення людського потенціалу України.

Біологія + Психологія. Сексуальність й репродукція

Теорія ієрархії потреб допускає, що в основі мотивації людини лежить комплекс потреб. Потреба в безпеці та фізіологічні потреби є первинними в цій піраміді. Висловіть свою думку стосовно доцільності такої ієрархії у «піраміді потреб» американського психолога А. Маслоу (1908-1970). Чому сексуальні відносини є

фізіологічною потребою статевозрілого організму? Чим сексуальність відрізняється від біологічної репродукції?

СТАВЛЕННЯ

Біологія + Етнографія. Статева культура й українські обряди

У давніх українських сім'ях обрядове закріплення статі дитини засвідчувалось загортанням хлопчика в сорочку батька, а дівчинки - в материну. Ця сорочка мала бути старою, оскільки старі, ношені речі втілювали передачу цінностей від одного покоління до іншого. Своєрідністю відзначалось і перше, обрядове за суттю, купання дитини. Зазвичай у купіль дівчинки клали ромашку («щоб рум'яна була»), калину («щоб гарна була»), материнку («аби хвороб не знала»). У купіль хлопчикам додавали гілочку дуба («щоб був міцний»), листя любистку («щоб любили»). Висловіть свої судження щодо впливу народних обрядів на формування статевої культури людини.

Домашнє завдання:

1. Переглянути відео за посиланням:
https://www.youtube.com/watch?v=o_uGvsupfMQ
https://www.youtube.com/watch?v=i-aWnrXn7g8

2. Переглянути презентацію за посиланням:
https://naurok.com.ua/prezentaciya-do-uroku-bezpeka-i-stateva-kultura-258978.html
3. Запитання та завдання:
1) Обґрунтуйте положення безпечної статевої поведінки, які запропонувала ВООЗ.

2) Один штам гриба, який є збудником кандидозу, може викликати класичну клінічну картину цього захворювання в однієї людини і ніяк не проявити себе в організмі іншої. З чим це може бути пов'язано?

4. Виконати тестове завдання:

https://naurok.com.ua/test/join?gamecode=6343557

Бережіть себе та близьких!